

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 16. julija 1862.

Dr. Lovretu Tomanu.

Ponavljan glas tistih tisuč in tisuč domoljubov, ki smo mu izročili zaupnice svoje.

Stoletja so nam pretekla, kar smo zapuščeni, zaničevani in od dne do dne o narodnih zadevah huje demoralizirani v tmini neznanstva tavalji; al letošnje leto zapišemo z zlatimi črkami v zgodovino svojo: predramili smo se iz globokega spanja po veličastni besedi našega viteškega cesarja Franca Jožefa I.

Hrabri Leonida! ki si se kot čvrst sin slovenske Šparte samotež bojeval 23. junija za pravico domačo, prejmi zahvalo slovenske zemlje, ki Te v srcu svojem nosi; olajša naj Ti grenkost — zavžito po nevedstvu in hinavstvu — naše zaupanje in ljubezen do Tebe; stoj še naprej kot skala v vihnem morju, kot hrast v nevihti: venec gotove zmage, ki Ti ga udane slovenske srca vijejo, Ti ne bo izostal! Naj Ti bodo, kakor tudi Tvojemu in našemu prijatelju, iskrenemu zagovorniku naših pravic Antonu Černe-tu, na pomoč in zlaščanje misli in želje naše, ktere dobro poznaš in v imenu nas zanemarjenih krepko in pravično zastopaš! Kar zastopaš, je volja Cesarjeva, je pravo slovenskega naroda. Naš narod je ravnopravni brat drugim narodom avstrijskim. Druzega ne zahtevamo, družega ne terjaš ne Ti, ne terja soborivec tvoj Černe.

Zato, naj strele udarjajo, potresi žugajo, topovi grmé, sovražne trombe se glasijo: nič družega Ti ne ostane kakor bandero Hofer-evo visoko držati v brambo domovine! Lovro! drži ga za vero, cesarstvo in národnost našo!

Kdo so najbolji varhi na polji in v gojzdih?

Tiči so najpridniši čuvaji poljski kakor tudi gojzdni; najškodljiviša vraža za polje in gojzde je pa jih preganjati in moriti. Če bi ne bilo tičkov, ki mrčese pobirajo, gotovo kmali bi se vidilo, da ni peresa na mladikah, sadú na drevesu in ne veliko zelenega na polji, ker bi požrešni mrčesi mnogokrat vse pogonobili in ogulili.

Poglejmo: je li to resnica?

Babica škodljivega belinca (navadnega belega metulja) izleže 80 do 100 jajčic, prstenice ali srebrnice po 300, drvo-točnice okoli 1000; navadna ôsa zleže po 3000, mravlja po 4 do 5000, zelnata uš pa še celó 15 do 30.000 jajčic; listna uš ali tako imenovana mušica ima v svojem petem rodu že blizo 60.000 milijonov rodovine svoje.

Največi zatiravci in pokončevavci teh škodljivih mrčesov so in ostanejo pa le tiči, ki gospodarstvu na vrtih in polji veliko veliko koristijo; zato ne jih loviti ali streljati.

Ravno to velja tudi od nekterih tičev, ki jih imenujemo roparce, na ktere je še celó strelnina postavljena, h katerim se — razun velike gojzdne sove — vse druge sove prištevajo. Ena sama sova, ki je bolj v močirnatih krajih živela, je malo popred, preden je bila v zahvalo svoje marljivosti ustreljena, celo kopo požrešnih miš po polji potrebila in požrla; mrtvašica je prinesla skor vsacih 5 minut kako miško svojim mladim v gnjezdo; v želodcu kocastega skovika

(Waldkauz) se je pri preiskavi njegovega želodca našlo 75 gosenc smrdljivega prepetneža (borove gosence).

Ali ni velika sramota za kmetovavca, če poljske dobrotnike strelja in na svoje vrata pribija!

Gospodarske skušnje.

(Žveplo dober pomoček zoper trtno bolezen). Grojzde nam dobro letino obeta; upamo tedaj, da bomo čez veliko let, ako nas ktera druga nesreča ne zadene, spet kapljico dobro znanega sladkega vinca okusili. Žveplenje res pomaga; to smo letos skusili; kdor žveplenja ni zanemaril (kakor jih je le nekoliko svojeglavnežev storilo), bo precej grojzda imel; kodar pa ni žveplano bilo, je bolezen vse trte pokončala. Da bi se pa kmetje žveplenja ložej poprijeli, je naš slavní magistrat v spomladi 1000 gld. odločil, da se je žvepla nakupilo in med kmete v okolici razdelilo; tedaj so ti, kteri so zanemarili to pomoč, dvoje kazni vredni. Po hudi vročini nas je te dni dež obilo okrepčal in vse lepo kaže.

Iz Barkole pri Trstu 3. julija.

(Drevesom blizo debla gnojiti ni pametno), ker le celó tanke, nitki podobne koreninice živež srkajo, ne pa deblo. Stare in oslabiljene jablane, ki le malo ali celó nič več sadú ne donšajo, se dajo okrepčati, če se jim kakošnih 5 do 6 čevljev od debla po čevlji globok in ravno tako širok graben napravi, v ktere se počasi 3 do 4 škropivnic gnojnice vlije. Tako se je delalo 3 leta zaporedoma in stara in oslabiljena jablana si je tako opomogla, da je začela spet prav veliko sadú donšati. Škodljivo je, če se sadnim drevesom okrog debla prst skupoma nasuje, kakor se to dostikrat na kuhinskih vrtih nahaja.

(Najbolji gnoj za sadne drevesa je blato iz mlak in luž). Stare češplje, ktere več ne rodé, se s tem gnojem tako oživijo in okrepčajo, da jamejo prav jako roditi. Takega blata se namreč po tri čevlje na debelo okrog češpljevih debel nakida; po vrhu se včasih porahlja in precej dobro z lužnico polije. Se vé, da tak gnoj tudi drugim sadnim drevesom tekne, ravno tako tudi zelenjadi, po katerem bolj spešno raste.

(Kušarji ali martinčki in krote največ mramorja z vrtov in polja potrebiyo). Grajski vrtnar Mozer iz Lepega dola na Koroškem kušarje in krote neizrečeno zagovarja. Kkota, pravi, res ni čedna žival, toda če nje korist in hasen prevdarimo, kako na naših vrtih pokončuje razne mrčese, ji bomo gotovo prizanesli, da je ne bomo preganjali, ne morili, čeravno ni čedne in prijetne podobe.

(Leto 1862 in leto 1811). Neki star nemšk vinogradnik, ki si je vsako leto cvetni čas vinske trte zapisoval, pravi, da je letos vinska trta za celih osem dní popred cvela, kakor leta 1811, v katerem je tako kapljico trta rodila, da ji od takrat do zdaj ni bilo še para. Iz teh prikazín je soditi, da bo tudi letos neizrečeno dobro vinsko leto, ker so sv. Pangerc, sv. Servaci in Bonifaci

srečno pretekli; tudi sv. Urban, kteremu vinorejci radi „grobjan“ pravijo, se je letos prav vrlo obnesel.

Prepoved skrivnih zdravil.

C. k. državno ministerstvo je z razpisom od 13. maja t. l. št. 8875 oklicalo, da je prepovedano, tudi take skrivne zdravila prodajati, ktere se priporočajo za živinske bolezni in živinske kuge.

Kaj pa so skrivne zdravila? — utegne barati ta ali uni naših ljudi.

Skrivne zdravila se imenujejo tiste, pri kterih tisti, ki jih nareja, svetu ne pové, kaj so ali s čem jih meša, — čeravno se po kemiških in drugih preiskavah kmali in včasih prav natanko zvé, iz česa da obstojé.

Zakaj pa take zdravila vlada prepoveduje?

Prvič zato, ker se take zdravila večidel priporočajo za deset in še več bolezin, kar pa je le sleparenje nedvornih ljudi, ki zagrabijo za take zdravila in zanemarijo zatega del prave pomoči iskati pri zvedenih zdravnikih. Bolezni so zelo mnogovrstne, in le neumen človek more misliti, da se dajo po enem kopitu ozdravljati.

Drugič pa jih pripoveduje zato, ker so take skrivne zdravila večidel sila drage in se ljudje zelo goljufajo. Snopič takega zdravila veljá včasih 1 gold., — če pa si ravno tiste zdravila v apoteki ali štacuni posebej kupiš in potem zmešaš, ne veljajo več kot 15 do 20 krajc.

To sta dvapoglavitna vzroka, da so take skrivne zdravila za ljudi in živino prepovedane.

Dobra gospodinja.

1. Je delavna. Kadar vstane, moli s svojimi ljudmi angeljsko pozdravljenje; keršanski in pobožni ljudje ne pozabijo tote dolžnosti. Delavna gospodinja se vsede pozimi h kolovratu s hčera ali deklami in začne presti. Družinica si lepe pesmi poje ali pa ji mati kake lepe zgodbe pripoveduje.

Kadar je dan, začne ona, ali pa hči ali dekla postiljati in hišo v red spravljati; pomete hiše, priklet, kuhinjo, podstenje in vse v hramu in okoli hrama, da je vse čedno in snažno. Zdaj gré kuriti in zajterk kuhat za domače, ali pa tudi za težake (delavce), če jih ima.

Kadar male detca vstanejo, jih spravi v red, jih umije, počese, obleče in jim veli moliti, kteri že vejo, kteri pa še ne vejo, jih učí moliti, in potem jim jesti dá.

Ona opravlja živino sama, ako hči ali dekla tega ne stori; dá kravam jesti, jih podojí (pomolze), popravi stelo; poklada pa ob pravem času in napoji živino o poldne, in tako dela na večer, pa lepo nastelje, da živina snažna leži. Veli tudi vsaki dan krave počesati in hleve izmetati (izkidati), ali pa to tudi sama stori. Ravno tako tudi oskrbi svinje, da niso zapušene ali sloke, in perutnino in drugo živad.

Kadar je že zajterk kuhan, dá ljudem in delavcom jesti, in potem gré vsak k svojemu delu. Dobra in delavna gospodinja gré tudi k delu na njivo, na travnike, v gorice, v les, in kjer koli delo ima.

Kadar se zemlja odpre na sproletje (spomlad), si dobra gospodinja skopa in poseje glavatičnjek; si skopa grede in poseja salato, posadi semensko repo in zelno glavje ali korenje za seme; posadi grašič ali venotnik, semensko merkevco (korenje), rože in drugo sočivje.

Dobra in delavna hišna mati svoje detca učí delati, kadar so že zato; vsakemu dá primerno delo. Fantiči se morajo možkih del učiti, deklina pa ženskih, morajo presti v jutru in večer, morajo se učiti kuhati, kruh mesiti in peči, motiti in maslo delati; na gredah delati, rezati v goricah, žeti, kopati, in vsako njim potrebno delo, da se ga vejo podstopiti, kadar se gospodarstva primejo. Ako nimajo

premoženja, se morajo otroci, posebno fantiči, kako rokodelo ali moštijo učiti.

Dobra in delavna gospodinja skrbi, da se vsako delo dobro in ob pravem času opravi, da se nič ne zamudi in na kvar ne pride. Zato ona sama za delo prime, da je dober izgled svoji detci in družini. (Dal. prih.)

Ključ za mir in srečo Avstrije.

V poslednjem listu je „Danica“ izgovorila sledeče skozi in skozi resnične misli:

1. Gotovo je, da vsako stoletje seboj prinese posebne ljuške in človeške prizadevanja.

2. Ravno tako gotovo je, da modri možje prizadevanje svojega časa tako krmijo in obračajo, da je narodom v mir, dušni in telesni prid, in ne v škodo in razpor.

3. Gnanje in prizadevanje sedanjega časa je narodovnost, da naj se slehernemu narodu, njegovemu jeziku itd. enake pravice dopustijo; le samosilstvo zamore nasprotno tirjati.

4. To tirjanje enacih pravic za vsak narod, njegov jezik itd. je pravično, ker išče dosedanji nenaravni (abnormalni) stan v ravnomero spraviti in manj olikane narode obdelati.

5. Kdor se temu pravičnemu prizadevanju ustavlja, zavedama ali nezavedama pripomore k mednarodovskemu, razdraževanju, k nepokoju, rovarstvu, razporu, razdvoju med večimi in manjšimi družinami, med narodi.

6. Potrebno je torej posebno ravnilo za vresničenje ravnopravnosti; to ravnilo je pa v dani ustavi, ktera vsem narodom enake pravice zagotavlja.

7. Ker pa ni v nobeni državi toliko raznih narodov, kakor v Avstrii, torej naj bi se ne sklicovalo preveč na druge države, ne tišalo na to, da bi še dalje en jezik nad drugimi gospodoval itd., temveč iše in izdela naj se osnova, po kteri se bo pravicam slehernega naroda popolnoma zadostovalo. Nemci, Italijani in Madžari pa naj ne prezrejo resnice, da s tišanjem svojega jezika k gospodstvu čez druge bi prav čisto nič ne pridobili, ampak bili bi na gotovi zgubi, ker s tem bi zmiraj veči jezo družih narodov obudovali, kteri zavoljo nemščine, italijanščine ali madžarščine svojega jezika gotovo nadalje več ne bodo zanemarjali.

8. Pa tudi Slovani naj se varujejo, da ne bodo kje presegali, ker sami vedó, kako britko je, ako kdo drugemu v njegovo lastino sili. Vsak narod naj torej zastran svojih pravic, zlasti še v občutljivi jezični zadevi, ostane v svojih mejah in vojnicah, da se ohrani mir in edinost med narodi pod eno krono.

9. Naj se katoliška vera ne zatira, ampak z vso močjo naj se podpira, ker le samo po njenih načelih je še mogoče edinost in ljubezen med raznimi narodi v Avstrii ohraniti. Vrh tega pa je izdelana resnica, da zatiravec katoliške vere je sovražnik matere nar večega dela avstrijskih otrok, torej tudi sovražnik Avstrije. Kratke besede Gospodove: „Kar nočeš, da bi se tebi storilo, tudi ti ne delaj drugim,“ le samo te besede imajo dandanašnji ključ za mir in srečo Avstrije v sebi.

Naši sovražniki.

Dobrovoljno premišljevanje za gospoda in kmeta.

(Dalje.)

Prigodilo se je, da je neki severo-nemšk pesnik zakrožil pesem „Nemška domovina“, v kteri se tolikanj ponavlja vrstica „nemška domovina mora več biti.“ Ta pesem, ktero, ako ti je mar, utegneš tudi v Tržiču slišati, se je hipoma razširila po Nemčiji in prepevala na vseh mejah. Nemci pa niso samo glasni pevci, temuč tudi temeljiti premišljevalci. Tolikanj ponavljane besede „nemška domovina mora več biti“ so jim prizadevale mnogo modrovanja, po kterem se je nenavadno edino sklenilo, da nemške